

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

B. Luiten

'Second blessing'

MEDITATIEF

J.J. Dronkers

Ook al treft u
smaad en spot

WANDELEN MET GOD

B. Luiten

Verkwisting

ACHTERGRONDEN

Jos Douma

Schilder en de ware mystiek

EVANGELISATIEPM
ZENDING

H. Vanema

Christelijk geloof en
culturele identiteit 4 (slot)

en verder...

Driestarren
Meegelezen
Gedicht
Uit de kerken

'SECOND BLESSING'

En bedrinkt u *niet aan wijn*, waarin bandeloosheid is, *maar wordt vervuld met de Geest*, en spreekt *onder elkaar in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen*, en zingt en jubelt de Here van harte, *dankt te allen tijde...* (Ef. 5 : 78-20)

Zo spoort **God ons aan tot een geestelijk leven**, om daar vol van te worden. *Het zijn woorden die ons bezighouden, want zij beletten ons tevreden te zijn met ons huidige niveau van geestelijk denken en communiceren.*

Het persoonlijk leven wordt tegen het licht gehouden. En het kerkelijk leven volgt er meteen achteraan. Of is in de praktijk de volgorde ook wel eens andersom?

En waf moet je dan, als je uiteindelijk verzucht, dut het meer en beter kan?

Tal van reacties branden dan los. De één kan kritisch worden, negatief zelfs over het leven in de gemeente. Het zou allemaal veel te weinig voorstellen. Maar dat laat een ander zich niet zeggen. Dit is wel de gemeente van

Jezus Christus! Graag wat meer waardering en respect a.u.b. En terwijl het gesprek op gang komt, als een opleving voor de één en een aanstoot voor de ander (met alle variaties die hierop mogelijk zijn), gaat een derde heen en laat

zich de handen opleggen in een pinkstergemeente. Vervuld van de Geest komt hij nog eens **langs**, en **vraagt zich af waar** wij **het** in vrede **naam** over hebben.

Toch een tweede zegen

We zagen al eerder, dat de 'second blessing', een **tweede** zegen van de Geest, door de auteurs van de nieuwste dogmatiek van de pinksterbeweging **wordt** afgewezen.' Dit gebeurt echter slechts in een bepaald opzicht, namelijk dat de mens daardoor nu al zou worden bevrijd van zijn zondige natuur. Toch blijft in dit boek verder alles overeind **staan**, wat doorgaans on-

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGEREDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJHE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIEWADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar t.j.

 de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

der de 'second blessing' wordt **verstaan**. Karakteristiek daarvoor is, dat **na** de 'waterdoop', die deel geeft aan Christus, een **vólgende** doop **deel** geeft **aan** de volheid van de Geest.

De **heilsorde** ziet er **dan** zo uit:

1. de zondaar keert **terug** tot God, door een radicale **bekering**²;
2. doop in water, waardoor de Geest deel geeft aan Jezus;
3. doop in (of met) de Geest, waar door **Jezus** deel geeft aan de volheid van de Geest.³

Wat **deze heilsorde** als zodanig **betreft**, **daar** wil **ik** **later** **op** **terug** **komen**. Nu nemen we uit dit geheel eerst **nr. 3** **onder** de loop, om te zien wat dat eigenlijk is. Althans, om te leren wat **men** daaronder verstaat.

De doop in de Geest

De Geestesdoop moet dus niet worden verward met het **werk** van de Geest in onze **wedergeboorte** en rechtvaardiging. Dat de Heilige Geest ons doet **delen** in Jezus' dood en opstanding, wordt geschonken in de waterdoop.

Het gaat nu om het vervolg daarop. Zoals Jezus zijn tot geloof geko-**men** discipelen beloofde, dat zij **vervolgens** met de Geest gedoopt zouden worden. Hetgeen **gebeurd** is op de Pinksterdag (Hand. 2). Meerdere malen daarna is deze volheid aan anderen geschonken. De apostelen deden dit **door** handoplegging (Hand. 8 : 17; 19 : 6). Ook Ananias legde Paulus de handen op, waardoor deze vervuld werd met de Geest (Hand. 9 : 17). Maar ook kan de Geest **zó** worden uitgestort en op mensen vallen, zoals in het huis van **Cornelius** (Hand. 10 : 44).

Telkens is het gevolg, dat **bijzondere kracht** de gelovigen aangrijpt, waardoor zij in staat zijn tot het spreken in tongen en tot het doen van bijzondere tekenen en wonderen, de 'gaven van de Geest'. Hierdoor worden de gelovigen in staat

gesteld tot grotere werken dan die Jezus deed (Joh. 14 : 12).

We lezen verder, dat deze doop in de **Heilige Geest** **normaal** is in de toerusting van iedere christen. En de uitwerking ervan is het **patroon** van iedere pinksterervaring. 'Wat de discipelen deden zodra zij **waren** vervuld met de Geest, mogen we ook verwachten van alle anderen die naderhand met **diezelfde** Geest worden vervuld'.⁵ **Rafaël** Nederland heeft als grondslag o.a.: 'Wij geloven dat de Heilige Geest de volgende geestesgaven **wil** meedelen aan de gemeente van de Here Jezus Christus: wijsheid, **kennis**, geloof, **genezingswonderen**, krachten, profetie, onderscheiding, tongen, uitlegging van tongen; en dat deze **gaven** aan ieder individueel worden toebedeeld **naar** de mate van **genade** en **geloof** van de zijde van de **ontvanger**, wals Hij, de Heilige Geest, wil; dat wij deze in oprecht verlangen moeten **begeren**, in de volgorde en naar de mate waarin zij het meest tot o p **bouw** en voordeel van de gemeente zijn'; Het valt niet moeilijk een en ander te herkennen van bijv. de opsomming van geestesgaven in I **Cor. 12**.

Profetie

Hoe moeten wij hier nu tegenaan kijken? Is dit aantrekkelijk? Ongetwijfeld. En het gebeurt dan toch maar! Je komt mensen tegen, die in tongen kunnen spreken of zelfs wonderlijk genezen zijn op het **gebed**. Daar **kun** je niet omheen. De opmerking, '**dat** Jezus deze dingen nu niet **meer** **zo doet**', doet goedkoop aan.

Maar laten we toch eens wat beter kijken naar de **onderbouwing** van dit geheel. Bijvoorbeeld van de **gave van & profetie**. Men **haalt** dan uit de Schrift naar voren, dat **God** altijd al zijn Woord heeft gesproken door de profeten. In Deut. 18 staat **ronduit** de **belofte**, dat God een profeet zal verwekken uit het

midden **van de broederen**.⁷ Waarom **zou** God dat nu niet meer zo doen? Als men de profetieën maar blijft toetsen, is het een gave die vol **vertrouwen** mag worden nagestreefd. Zo staat het toch ook in 1 Cor. 14?

Het simplisme van dit beroep op de Schrift mag verbijsterend worden genoemd. Keer op keer geeft men er blijk van, blind te **zijn voor** de gedateerdheid van het spreken van **God**. Men voert Deut. 18 aan als belofte voor profetie **anno** 1996 na Christus. Stel je **voor**, dat iemand op die manier Micha 5 : 1 zou **aanhaken** als **toezegging** voor **vandaag**, dat in Bethlehem de Messias **gebo-**ren zal worden...

De Bijbel is geen bundel losse **tek-**sten, tijdloos te **gebruiken**. Gods spreken kent samenhang en **voort-**gang, zelfs ook al vervulling. Je **zult** dus in rekening moeten brengen, wat God verder zegt over profetie, in later tijd. Dan blijkt **op** een gegeven **moment**, dat het niet langer de bedoeling kan zijn dat Gods woorden worden aangevuld. De Schrift sluit af **met** de waarschuwing, dat nu niet meer mag worden toegevoegd **aan** de woorden der profetie. Ook mag er niet van **worden** afgedaan (Opb. 22 : 18, 19). De profeet **van** vandaag zal het dus moeten doen met de woorden die **al** zijn. Inderdaad moet ten aanzien **van deze** gave dan worden gezegd, dat God het nu anders doet dan vroeger.

De volle waarheid

We zullen zien, dat dit een centraal punt is. Daarom staan we er nog wat langer bij stil.

Vaak kun je als tegenwerping horen, dat de Geest in de **volle** waarheid zal **leiden**. Die **belofte** deed Jezus immers **vlak** voor zijn hemelvaart (Joh. 16 : 13). Door menig-een wordt dit opgevat als een einde-loos **aanvullend** spreken van de Heilige Geest, **ook** naast en **boven** (!) de Bijbel. Maar dat kan de bedoeling niet

zijn. Want Jezus doelt met 'volle waarheid' niet in het algemeen op allerlei (voortgaande) bekendmakingen over tal van onderwerpen. **Nee**, Hij zegt in datzelfde gesprek: 'Ik ben de waarheid' (Joh. 14 : 6). Het gaat er dus om, wie Hij is, in de volle omvang van zijn **betekenis** voor hemel en aarde en de voortgaande geschiedenis. Maar dan is het probleem, dat de discipelen die grote waarheid nu **niet** kunnen dragen (16 : 12). De Heilige Geest zal de waarheid **dus** niet **zozeer** uitbreiden, want zij is in **Christus** aanwezig; maar Hij zal in de waarheid leiden door de discipelen verder te onderwijzen en te vervullen. Dat is geheel iets anders **dan door sommigen** op de **klank** af erin gehoord wordt.

Een ander punt, minstens zo belangrijk, hangt daarmee samen. Namelijk de **vraag: aan wie** deed Jezus deze toezegging? Uiteraard mogen alle christenen zich aangesproken **weten** wanneer Jezus zijn discipelen iets belooft. Maar niet altijd op **dezelfde manier**. Want als Jezus aan zijn discipelen belooft, dat Hij hen door **zijn** Geest **zal** leiden in de volle waarheid, is **dat** in **die tijd** ook gebeurd! Doordat deze **belofte van de Geest** aan hen vervuld is, hebben de apostelen als gezanten van Jezus **een** grondlegend getuigenis mogen geven, **toereikend** voor de kerk van alle tijden. Die **kerk** wordt verder gebouwd, **maar het fundament** niet. Dat ligt er, dat is af, het bevat de volle waarheid (1 Cor. 3 : 11; Ef. 2 : 20). Dus moeten we onderscheidend spreken: toen heeft de Geest **de** apostelen in de volle waarheid geleid, deels nog door **latere** ingevingenen visioenen, totdat hun getuigenis van hogerhand voltooid werd **verklaard**; sinds **die tijd** worden de **christenen** in de volle waarheid geleid doordat de Geest het getuigenis **van de apostelen** en de profeten hen eigen maakt.

Weer moeten we dus zeggen: God doet het nu anders dan toen. Dat is geen **goedkope uitvlucht**, maar **een** essentieel punt om mee te rekenen.

'De Heilige Geest **leidt** ons in de waarheid **van Gods Woord**' komen we als **uitspraak gelukkig** ook in het **boek van Duffield** tegen.⁸ Maar daar blijft het helaas niet bij. Want er staat ook te lezen, dat zij die in de Geest gedoopt zijn 'handelen op basis van inspiratie'. Zij geloven in profetie, **spreken** in tongen en uitlegging van tongen en in geïnspireerde **openbaringen**.⁹ Hier gaan onze wegen principieel uiteen.

Tekenen bij de waarheid

In feite is nu de **beslissing** al gevallen. Want **God** stelde nooit de tekenen en wonderen centraal, **maar** zijn Woord. De wonderen waren altijd als een **teken** daarbij.

Welnu, als het Woord van **God** niet af is, wat **Duffield** ons **wil** laten geloven, als er dagelijks geïnspireerde **openbaringen** aan toe te **voegen** zijn, zullen ook de wonderen erbij **moeten** zijn, die **immers** als tekenen het woord bevestigen (Mar. 16 : 20).

Vandaar dat men in Pinksterkringen er buitengewoon veel aandacht **voor** vraagt, dat deze wonderen er zullen zijn. Net als in de **tijd van Jezus** en **van de apostelen**. Twee kernteksten daarbij zijn Mar. 16 : 15-20 en Jac. 5 : 14, 15. **Beide** plaatsen spreken van wonderlijke **krachten**, die blijken **zullen**. **Trouwens**, ook in 1 Cor. 12 staat er wel iets **over**. Deze **krachten** zullen als tekenen de gelovigen volgen, zo belooft Jezus bij zijn hemelvaart (Mar. 16 : 17).

De vraag lijkt dus gewettigd, **waar** al deze **geestesgaven** nu gebleven zijn: het **uitdrijven** van boze **geesten**, het spreken in tongen, het genezen van zieken, enz.

Maar het is niet meer dan schijn. Want geheel uit het oog wordt verloren, dat deze en alle **andere** tekenen altijd bij Gods Woord **waren** **gevoegd**.

Bijvoorbeeld: Jezus vermenigvuldigde brood en vis, zodat duizenden konden **eten**; Hij **bestrafte** de wind en de zee, Hij **wekte doden**

op; enz. Waar zijn al die tekenen gebleven? Is het **goedkoop** als ik zeg, dat Hij ze **toen** wel **deed en nu niet meer?** **Nee**, want deze wonderen hebben als tekenen hun plaats gekregen. Ze hebben het **zelfgetuigenis** van **Jezus** onderstreept, dat Hij de **Zoon** van **God** was en is. Als zodanig hadden ze een plaats in *die* tijd, **toen** **Jezus** op aarde **wandelde**. Maar ook: nog **steeds** volgen deze tekenen ons, ze **zijn voor** ons opgeschreven, *bij* het Woord **gevoegd om** zo voor altijd te blijven. Hierop volgt **de** tijd van de apostelen en de eerste christengemeenten; de tijd waarin het getuigenis nog niet voltooid was. Apostelen en evangelisten werden nog geïnspireerd tot spreken en **schrijven**. Zodoende komen wij in die tijd nog volop de wonderen tegen, die Jezus had toegezegd. Let wel: die Hij had toegezegd **om daarmee** de apostolische prediking **te** ondersteunen en het Woord **te** bevestigen (Mar. 16 : 20; Hebr. 2 : 3, 4)! Deze situatie **treffen we aan** in het Nieuwe Testament, totdat op de laatste bladzijde het 'voltooid' klinkt. Het Woord is af, vervloekt is hij, die eraan toevoegt. Daarom verwachten wij nu geen nieuwe Godsworden meer. Zouden we dan wel **onverminderd** nieuwe **Godswonderen** verwachten? Dat is niet logisch. Want de tekenen gaan in het spoor van de woorden. De wonderen die **gebeurd** zijn **worden** genoteerd, gevoegd bij de gesproken woorden, **voorzover** God voor ons nodig vindt. Samen komen ze vandaag in de Schrift naar ons toe. Zo volgen ze de gelovigen tot aan de jongste dag.¹⁰

Nieuwe kaders

Toen de apostelen wegvielen, **mden** de oudsten aan als **hun** opvolgers. **Ook** op die manier krijgen we duidelijk te zien, dat een tijdvak **wordt** beëindigd. De apostelen waren de **oog-** en oorgetuigen van de Heiland, toegerust met buitengewone gaven, keer op keer geïnspireerd

door de Heilige Geest. Zo **kon** Paulus bijv. Elymas, de tovenaars, ontmaskeren en bestraffen als een **zoon** van de duivel; hij sloeg hem met blindheid (Hand. 13 : 10 e.v.). Ook **Duffield** erkent, dat het **apostelschap** in principe eenmalig is **geweest**.¹² Toch verhindert hem dat niet, de **macht** en het gezag van de **apostel** aan alle gelovigen toe te kennen. Zo lezen we, dat iedere gelovige het gezag heeft om op te treden in de **naam** van Jezus en in de **kracht** van de Geest. Dit met een verwijzing **o.a.** naar Luk. 9 : 1, waar **staat**, dat Jezus de twaalfen **macht** en **gezag** gaf over **alle** boze geesten en om ziekten te **genezen**.¹² Weer een **tekstgebruik** evenwel, dat los staat van tijd en context. Want zo heeft Jezus ook wel eens 70 boodschappers voor zich uit **gestuurd**, die niets mee mochten nemen, geen beurs of **reiszak** of sandalen. Enthousiast kwamen ze terug: zelfs de boze geesten hadden zich aan hen onderworpen in de naam van Jezus. Wat een ervaring van Jezus' gezag en macht, om nooit te vergeten (Luk. 10 : 1-20)! Maar zal dat altijd diezelfde presentatie in de wereld hebben? Nee. Bij de instelling van het Avondmaal komt **Jezus** hierop terug. Hij bereidt zijn discipelen erop voor, dat het **voortaan** anders **zal** gaan. Ze moeten **voortaan** maar wel een beurs en **reiszak** meenemen, en **ook** een **zwaard** kopen! Andere tijden zullen aanbreken. Ze zullen bij de misdadigers worden gerekend, net als hun Heer (Luk. 22 : 35-38). **Toch** zal die eerste, fantastische ervaring hen altijd 'volgen', als een blijvende impressie van Christus' **grote** macht en van zijn **waakzaam** oog. De definitieve uitzending wordt niet minder, maar wel heel anders. Geheel in die lijn schrijft **Paulus** aan de Efeziërs **niet**, dat ze net als Jezus en net als hijzelf de duivel met gezag moeten bestraffen en uisdrijven. Nee, **hij** geeft hun Gods Woord in de hand, als het zwaard van de Geest. Zo zullen ze kunnen strijden tegen de boze geesten én

standhouden (Ef. 6 : 10-20). Minder spectaculair wellicht, en anders dan eerst, maar het zal toch net zo effectief blijken te zijn.

Op die manier moeten we ook het pastoraal advies in de **vroege** brief van **Jakobus** in zijn eigen tijd laten **staan**: is iemand ziek, **laten** de oudsten hem zalven in **& naam** van de Heer; het gelovige gebed zal de lijder gezond maken. Ongetwijfeld zal dit een tijdlang zo mogelijk zijn geweest, als **een** bijzondere **gave** van God. Toch, als later Paulus en Petrus de voorwaarden voor het ambt opschrijven, lezen **we** niets van vereiste gaven van gebedsgenezing (1 Tim. 3; Tit. 1; 1 Petr. 5). Terwijl ze eerder **ook** al niet bij iedere gelovige werden gevonden. **Kennelijk** is die praktijk van gebedsgenezing zó toch niet gebleven, al spreekt dit woord van **Jakobus** nog steeds duidelijke **taal** over Jezus' ontferming naar ziel en lichaam.

Al deze voorbeelden laten ons eenduidig zien, dat God **het** nu inderdaad anders doet, met hetzelfde **woord**. Terwijl Jezus ons waarschuwt, dat in de laatste dagen de tekenen en wonderen verhuizen naar het rijk van de anti-christ (Mat. 24 : 24; Opb. 13 : 13). Daar is mee **gezegd**, dat er wonderen zullen zijn. Maar ook, **dat ze niet onze maatstaf mogen zijn!** Daarom zal geen wonder, **hoe groot ook**, mij vertellen of ik op het goede spoor zit of niet.

Beoordelende ogen

De **bijzondere** gaven van de Geest, die men in **pinksterkringen** dus **tijdsloos** propageert, hebben echter nog wel een ander effect dan de **ondersteuning** van het Woord. Heel **subtiel** **kan** de blichting verschuiven, **en** dan zijn deze krachten ineens bewijzen van... het **geloof!** Het was al te lezen: deze doop in de Geest, het vertonen van zijn kracht, is **normaal** voor iedere christen. Dus mag dit alles van je worden verwacht, op z'n **minst** het

spreeken in tongen.

Over genezing lezen we het volgende: 'Genezing is zo verweven met het optreden van Jezus en de apostelen, dat een gemeente zonder gaven van 'heelmakingen' ver af staat van het bijbelse patroon'.¹³ Hier worden de bijzondere krachten tot een maatstaf om het gemeentezijn te beoordelen.

In de praktijk is dit herkenbaar. Vanuit persoonlijke contacten heb ik veelvuldig de klacht gehoord, dat er zó met je wordt gepraat dat je meteen beoordeeld wordt. En wel op een manier, die je niet wilt. Er wordt gekeken naar je buitenkant, daaraan wordt dan snel afgemeten hoe het van binnen zit. Dit kan verrassend en overrompend zijn. Maar geen mens hoeft toch van zichzelf het idee te hebben, dat hij in geloof hetzelfde kan als een apostel?

Het mag duidelijk zijn, dat de praktijk in de pinksterkringen onze maatstaf niet kan zijn. Nog afgezien van de vraag, of je voor het ontvangen van de Heilige Geest een tweede doop nodig hebt, moet worden gezegd, dat de Geest van God niet in alle tijden tijdloos hetzelfde geeft aan mogelijkheden en gaven. In de Schrift zijn dan ook niet de gaven normerend, maar de vruchten van de Geest (Gal. 5 : 22-24; 1 Joh. 4 : 13-16). Het bezitten en gebruiken van gaven zegt als zodanig niets over het geestelijk leven. Zo wordt het voluit tot drie keer toe gezegd in 1 Cor. 13. Maar aan de vruchten kent men de boom (Psalm 1, Mat. 7 : 17, Luk. 6 : 44)!

Dankbaar, niet tevreden

Toch zijn we er niet met deze conclusie. Want dit alles neemt niet weg, dat een bepaalde hang naar de Pinkstergemeentesoms wordt gevoed door enkel een sterk verlangen naar een duidelijk geestelijk leven in de gemeente. Uiteraard dient dat wedergeboren leven in de binnenkamer te beginnen, het is persoonlijk. Maar vervolgens is het

ook iets wat je deelt, wat je delen wilt, waar je de gemeente bij nodig hebt. En dan komt daar vroeg of laat de vraag: kan dat nu wel of kan dat niet? Moet dat discussie geven? Ligt dat moeilijk, maar waarom dan? Wordt daar bij voorbaat argwanend tegenaan gekeken? Wordt er echt van ons verwacht dat we tevreden zijn met het huidige niveau van geestelijk leven, zoals dat in de Gereformeerde Kerken te vinden is? Zeker, er is veel om dankbaar voor te zijn. Erg veel! Maar tevredenheid is iets anders: daarbij sukkel je in slaap, op het zachte kussen van bestaande patronen en verdeelde taken.

Naar mijn idee worden die twee behoorlijk door elkaar gehaald. Wie streeft naar geestelijke groei zou per definitie on dankbaar zijn, zo krijg je soms de indruk. Is er niet genoeg bereikt?, van wie moeten wij nog wat leren?, wat heb je te zoeken in het buitenland?, en ga zo maar door.

Maar daar gaat het helemaal niet om!

De dankbare gemeente te Efeze, die geestelijk leefde, werd fors aangespoord om verder te groeien naar alle volheid in Christus (2 : 21, 4 : 15, 5 : 18). Die aansporing, daar zullen we wat mee moeten doen, samen als gemeente. En dat in alle liefde, blijdschap (ook met elkaar), lankmoedigheid, vrede, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid en zelfbeheersing. Ziedaar de vrucht van de Geest, in een veelzeggend veelvoud Om uit het hoofd te leren, in het hart te ontwikkelen en heel het leven daarmee te vullen. Want, uiteraard, als wij de vruchten laten verschrompelen, dan bevorderen wij de vlucht naar de gaven, om daarin dan toch op één of andere manier de Geest te ervaren.

Maar zijn we nu gezegend of niet? Eénmaal of tweemaal, daar komen we nog op terug. Maar met Gods zegen kunnen we aan de slag, om het ware pinkster-élan gestalte te geven in de gemeente van Christus.

¹ Wij vervolgen in dit artikel de bespreking van G.P. Duffield, N.M. Van Cleave, *Woord en Geest. Hoofdpijnen van de theologie van de pinksterbeweging*, Kampen 1996.

² Blz. 222: 'Ieder mens is vrij Christus als persoonlijke Verlosserte aanvaarden. wanneer hij of zij maar wil'.

³ Blz. 293.

⁴ Blz. 331.

⁵ Blz. 339.

⁶ Blz. 346.

⁷ Blz. 355.

⁸ Blz. 304.

⁹ Blz. 31.

¹⁰ Zie ook J. van Bruggen, *Marcus*, Kampen 1988 (serie CNT), blz. 401. Hij merkt o.a. hierbij op, dat 'de gelovigen volgen' iets anders is dan dat alle gelovigen deze wonderen zullen kunnen doen.

¹¹ Blz. 455, 456.

¹² Blz. 156.

¹³ Blz. 353.

OOK AL TREFT U SMAAD EN SPOT

J.J. Dronkers

M meditatief

'de smaad van Egypte'

Jozua 5 : 9

Treffer

Smaad en spot: een **bundeling** van 'grievend aantasten' en 'belachelijk **maken**'. Dat is me nogal **wat**! Zoiets kan je geweldig **raken**. 'Tref-fen' **zegt onze** berijming in Psalm 42. **Inderdaad!** Zoals een ingeschoten bal het net kan ranselen, zo kunnen **smaad en spot je hart hard tref-fen**. Het is raak. Je voelt het. 'Waar is God nu? **Je staat er alleen voor**. Vertrouw je nu **nóg op Hem?**' **Dat kan heel hard aankomen**. Een doodsteek die je hart **doorboort** – om **naar** dicht bij onze **Psalmberijming** (42 : 6) te blijven. Smaad en spot kunnen je niet alleen onaangenaam treffen. Ze kunnen je ook **z6 raken** dat je er **geloof** aan gaat hechten. **Dan ontmoeten** ze niet meer een heftig en pijnlijk 'nee' in je hart, maar een **beamend 'ja'**.

Grief

Waar moeten **we** in Jozua 5 aan denken bij 'de smaad van Egypte'? Israël is net door de waterpoorten van de Jordaan **Kanaän** binngetrokken. Vlak voor hen ligt Kanaäns eerste bastion van & goddeloosheid: Jericho. **Dán** lezen we over 'de smaad van **Egypte**'. Het was zo mooi begonnen bij de uittocht. Een glorieus vertrek uit **Egypte** en een ongedachte **doortocht** door de **Schelfzee**. Maar Israël's bevrijding dreigde te verzanden in de woestijn. Gods vijanden gingen spotten dat dit **werk van Jahwe** tot mislukken gedoemd was. De smaad van Egypte.

Een oude grief. Geen verouderde **grief**. Psalm 42 kan in je eigen situatie ineens zo herkenbaar worden. De **HERE** is m ver **weg**. Je voelt je zo alleen. **Zelfs als je optrekt naar** Gods huis in de dichte **drommen van** Gods volk. Diepe ellende kan je heel hoog zitten. Dat **nare** gevoel van mislukking.

Spot treft God

Toch blijkt uit niets dat de **smaad van Egypte de Israëlieten erg dwars zit**. Daar was **op dat moment** ook **geen reden voor**. Zelfs niet, nu ze **ineengeklemd** zaten tussen de Jordaan en Jericho. De **doortocht door de Jordaan** was een duidelijke **blijk van aanwezigheid van de HERE**. Hij is niet ver weg. **Hij** is heel dichtbij. Dit is niet het moment dat de vijanden **spotten** met Jahwe. De schrik **voor Hem** slaat ze lam. Israël brengt de smaad van Egypte niet ter **sprake**. **Dat doet de HERE zélf!**

Smaad en spot treffen niet alleen ons. Ze raken ook de **HERE**. Laten wij nooit denken dat wij er in ons eentje door getroffen worden. **Zulke spot treft vooral Hem**. Juist omdat **Hij** er geen geloof aan hecht **raakt het Hem zo hard**. Want het is niet wáár. God laat zijn volk niet in de steek. **Hij laat zijn wonderwerk niet stuklopen**.

De **HERE** **sniijdt zelf het thema van de smaad van Egypte aan**. Hij vergeet dit **blijkbaar niet**.

Moment

Wonderlijk moment, waarop de **HERE de smaad van Egypte ter sprake brengt**. Het thema houdt de Israëlieten niet **bezig**. Toch brengt Hij het **dán ter sprake**. Stemt Hij

dan wel op zijn volk **af**? Nu Israël niet aan mislukken **denkt?**

Als ik nog eens het moment **waarop** de **HERE** spreekt in herinnering roep: **deed de doortocht door de Jordaan niet veel denken aan de doortocht door de Schelfzee? Ná de Schelfzee was de smaad van Egypte opgekomen en aangekomen**.

Nu Israël zich niet met die smaad **bezig houdt**, komt de **HERE** er zelf **mee** aan. Het **kan met Israël in Kanaän hetzelfde gaan als met Israël in de woestijn**.

Uit dit wonderlijke moment leren we de **HERE** weer kennen als **De-gene die óns kent**. Als wij niet aan mislukken denken, weet de **HERE** dat wij dat **wel** kunnen **gáán denken**. **De God** van het verbond peilt ons geloofsleven ook in haar gebrokenheid. Als wij sterk **menen te zijn**, weet Hij dat wij heel **zwak kunnen worden**. Hij **vergeet ons** niet als wij sterk **lijken**.

Zou Hij **ons** dan **wél** vergeten als wij zwak zijn?

Het **wonderlijke moment** waarop **de HERE zelf de smaad van Egypte ter sprake brengt**, bericht, dat de **HERE** deze smaad geen **moment** vergeet.

Ook al treft u smaad en spot, uw... U mag dat zelf afmaken. U kent toch die bespotten **Koning?**

Wandelen met God

Stel, je hebt een bedrijf, met een bedrijfsleider. Die man geniet een groot vertrouwen, hij mag veel beslissingen zelfstandig nemen. Maar op een dag kom je er achter, dat hij de winst voor het overgrote deel in zijn eigen zak steekt. Voor de eigenaar blijft weinig over, voor nieuwe investeringen in het bedrijf vrijwel niets. Wat doe je met zo'n figuur? Hij vliegt eruit, op staande voet!

Maar nu een andere vraag. Niet: je hebt een bedrijfsleider. Maar: je bent bedrijfsleider, in het Koninkrijk van God. Niet dat je alles voor het zeggen hebt, maar voor je eigen deel kreeg je een groot vertrouwen. Vroeger zeiden de mensen 'rentmeester'. Maar tegenwoordig klinkt dat passief, het lijkt zoiets als een rentenier. Daarom kunnen we nu beter dit woord anders weer geven: je bent bedrijfsleider. En dan? Kijk dan eens kritisch naar jezelf: wat breng je ervan terecht in die functie? Ben je het vertrouwen waard?

Consumptiepatroon

Wij mogen zelf ook leven van de inkomsten die we hebben. En in onze tijd hoeft dat niet karig te zijn. De meeste boterhammen zijn belegd en daarnaast valt er nog veel te genieten. Dat mag allemaal. De schepping zelf verbaast ons keer op keer door haar grote overvloed. Toch is één van de ellendigste bedreigingen van vandaag het buitensporige consumptiepatroon, dat ons

aan alle kanten wordt opgedrongen. Alles wat nieuw, mooi en lekker is kan onmogelijk je deur voorbijgaan. Aan de inrichting van je huis word je gemeten. Om nog maar te zwijgen van je auto, je brommer en je vakanties. Gewoon te gek voor woorden. Wie iemand is, wordt gemeten aan wat hij heeft. Over gebrek aan identiteit gesproken...

Is een christen daar ongevoelig voor? Dat zou hij wel moeten zijn, maar van nature is hij dat zeker niet. Het is niet moeilijk te zien, helaas, hoe een wijd vertakt consumptiepatroon ten koste kan gaan van investeringen in het Koninkrijk. Verkwisting in plaats van besteding.

Laatste stuiver?

Gaat het nu om onze laatste stuiver, dat die in de collectezak moet? Nee, het gaat om ons hart. Van een bedrijfsleider mag je verwachten, dat hij hart voor de zaak heeft. Wie God liefheeft, heeft ook zijn werken lief. Een christen deelt de

gezindheid van Christus. Zo wordt hij bewogen met alle nood in deze wereld. Wat is er ontzaglijk veel behoefte aan presentatie van het Koninkrijk: dat het Woord uitgaat tot ongelovigen, dichtbij ver weg, want ze zijn levend dood; en dat de daad van barmhartigheid daarbij wordt gevoegd, voor zovelen die geen eten hebben en soms alleen een beetje grondwater te drinken; en dat wij ons ontfermen over de wezen, die soms nog heel jong moederziel alleen zijn, en zo een makkelijk prooi vormen voor alle vorm van misbruik; en dat de liefde van Christus gestalte krijgt op tal van manieren van gemeentezijn, naar binnen toe en naar buiten toe, enz., enz.

Nu u met Christus opgewekt bent, houd u bezig met hemelse zaken, schrijft Paulus aan de Colossenzen (3 : 1, 2). Die hemelse zaken worden gedaan op aarde, en ze zijn enorm. De beurs op Wall Street verbleekt daarbij.

De vraag is dus niet: 'hoeveel heb je over voor God en zijn Rijk?', maar: 'waar begin je te denken, waar zit je eerste liefde, je hart?'

Verrotte rijkdom

'Nederlanders sparen als gekken', was onlangs te lezen in de pers. De spaartegoeden stapelen zich op. Nu klinkt dat erg degelijk, zelfs calvinistisch. Maar laten we ons niet vergissen.

Zeker, het sparen heeft een goede kant. Het is het christelijke antwoord op het 'kopen op afbetaling'. Bovendien is het goed om voor de oude dag wat voorzieningen te treffen, en niet direct alles op te maken.

Maar er is ook een andere vorm

van sparen, en daarmee worden wij **vandaag bestookt**. Namelijk, dat een mens het idee wordt aangepaat, dat hij op zijn 65e zich alles moet **kunnen permitteren**. Ja toch? Tot je dood toe **moet** je nieuwe auto's **kunnen** kopen, onbezorgd luxe boottochten **kunnen** maken naar **andere** werelddelen, als grootouders diners kunnen betalen voor de hele familie en ga w **maar** door.

Inderdaad, Nederlanders sparen als **gekken**. Want wie zegt, dat **we 65** worden? Wie **geeft** recht op een dergelijke levensstandaard? Wie garandeert dat dit straks mogelijk zal zijn? Wie heeft de toekomst in zijn hand?

Veel geld wordt opgepot uit **puur** eigenbelang, terwijl **het** intussen zo goed gebruikt had kunnen **worden**. 'Uw rijkdom is verrot' roept Jacobus uit (5 : 2). Uw goud en zilver ligt te roesten. Dood kapitaal, het verlamt de **voortgang** van het Koninkrijk. Investerings worden zo onmogelijk.

Bedrijfsleiders, let op uw zaak! Wat gaat **vóór**: uw eigen **luxe**, uw **consumptie** en uw spaartegoed? **Dan** staat u op het punt er uit te vliegen, als u dit niet heel snel verandert.

Investeren

Dit heeft dus niets te maken met krampachtig leven. Alsof er niets meer te genieten **zou** zijn en alle rijkdom **verboden zou** moeten **worden**. **Dan** zou het probleem **beperkt zijn** tot onze **portemonnee**. Terwijl het gaat **om** heel **onze** **houding**, ons leven met Christus, dat doorwerkt in alles, **en** dus ook in ons **bestedingspatroon**.

Hij verkondigde geen verplichte **armoede**. Maar toen Hij stierf, waren **zijn bezittingen op de vingers van één hand** te teilen. **Zó** was heel zijn leven verweven geweest met het schenken van genade.

Daarom mag Hij verwachten, **wanneer** Hij onze huizen binnenkomt, dat daarin duidelijk **zijn** sfeer hangt. En **wat** moet je dan met **boekenplanken** vol lectuur, waarvan

niemand zalig wordt? En met CD-rekken vol muziek, maar zonder **enige** lofprijzing? Mag de Heer ook verwachten, dat wij investeren in geestelijke groei en in **Gods lof**? Ziedaar, dat je de vraagstelling niet **kunt versmallen** tot 'bezitten en weggeven'. De vraag is, wie je bent. En die vraag zal beantwoord worden, wanneer de (kas)boeken **opengaan**.

¹ Zie mijn 'Konsumptief Krediet', in *De Reformatie* dd. 8 oktober 1994.

B. Luiten

Driestarren

. De spreker en zijn woorden

De spreker op het Gereformeerd **Appel**, dr. R. Kuiper, heeft (na 14 dagen) **gedeeltelijk** gecorrigeerd wat er uit zijn mond werd opgetekend.

Waar ging het om? In het Nederlands Dagblad van 9 september jl. stond als kop boven het verslag, als een citaat uit de mond van Kuiper: 'Kerkelijke eenheid is er al'. Het zal je maar overkomen, dat je zoiets niet hebt gezegd en ook niet hebt willen zeggen, en **het** staat toch twee dagen later zo in de krant. Dan heb je allereerst een probleem met de journalist die dit schreef. Maar vervolgens word je **toch ook zelf** medeverantwoordelijk voor deze weergave **én** voor de uitstraling ervan, **wanneer** je deze woorden **ongecorrigeerd** laat staan. **Natuurlijk** geldt dat niet voor iedere punt en komma, zelfs niet voor elke zin. Maar toch zeker **wél** voor de standpunten die je als spreker toegeschreven worden. Wanneer die recht andersom worden weergegeven dan je ze hebt gezegd, en je komt er niet op terug, moet je je later niet beklagen wanneer 'e daarop publiek en serieus wordt aangesproken.

Daarom ben ik inhoudelijk blij, dat mijn reactie **alsnog** deze **correctie** heeft opgeleverd (zie het ingezonden van dr. Kuiper in het ND van 24 september). Nu nemen **we** er

kennis van, dat dr. Kuiper op 7 **september** niet heeft gezegd, dat kerkelijke eenheid **er** al is.

Over de manier waarop ben ik echter minder enthousiast, omdat Kuiper tegelijkertijd de indruk wekt, dat ik met 'zijn' woorden een stap te ver gegaan zou zijn.

Nu gaat het mij om de zaak, die gevoelig ligt, vanwege een sterk verlangen naar **eenheid en tegelijk** een eis tot **gelovige zorgvuldigheid**.

Daarom wil ik daar nog dit van zeggen: het ging **niet** alleen om de 'kop' van het **persverslag**, maar ook om heel de teneur, als weergave van die dag van **appel**. Een teneur van teleurstelling en frustratie. Daar in werd van de **samensprekingen** gezegd: 'Kerkelijke eenheid, **wanneer**? Als de kerken klaar zijn met de **samensprekingen**? vragen mensen vertwijfeld. Dr. R. Kuiper beantwoordde zaterdag tijdens de landelijke **ontmoetingsdag** van het Gereformeerde **Appel** deze vraag met: "Eenheid is er al: hier".

Volgens mij is deze benadering, alle **goede** bedoelingen ten spijt, **nadelig** voor de zaak waar het om gaat. En ging ik werkelijk een **stap** te ver, **toen** ik hierin een minder prettige **lijk** op het werk van deputaten las?

Daarom had ik liever gezien, dat dr. Kuiper wat royaler afstand had kunnen en willen nemen van het gepubliceerde.

Maar met de positieve **woorden** die hij nu geschreven heeft kunnen we samen verder.

SCHILDER EN DE WARE MYSTIEK

Over: Omgang met God 4

Jos Douma

Achtergronden

Voor het gevoel van velen zal het niet voor de hand liggen om Schilder ter sprake te brengen als het **gaaf** om het nadenken over onze intieme Omgang met God. En toch kan dat. Schilder was niet alleen de man van de kerk en van de cultuur en van de grote greep. Hij was ook (en in dat alles) een bevindelijk mens, een man die dichtbij zijn God leefde. En vooral de jonge Schilder gaf daar aan uiting.

Dat komen we het duidelijkst op het spoor in Schilders opstel 'Over ware en valsche mystiek' uit 1929. In de kern is dit opstel op te vatten als een uitwerking van deze gedachte: zonder de ware mystiek kan een christelijk geloofsleven niet bestaan. Het is nu mijn bedoeling om te traceren wat Schilder daarmee bedoelt. Achtereenvolgens stel ik de volgende vragen aan de orde: Waarom hield Schilder zich bezig met het thema van de mystiek? Waarom hanteert Schilder de term *mystiek*? Wat bedoelt Schilder precies met 'ware mystiek'? Als ik dat gedaan heb, geef ik nog iets door uit Schilders meditaties.

Schilder over mystiek

De jonge Schilder heeft zich veel bezig gehouden met het thema van de mystiek. Volgens prof. dr. C. Trimp (hij schreef in het Schilder-boek *Aspecten* een opstel over 'Belijnde bevinding') kwam dat voort uit zijn sympathie voor de beweging der jongeren: zijn program-

matische aandacht voor de *mystiek* sloot aan bij een van de wensen van die beweging, namelijk de wens naar meer gevoel, bevinding oftewel *mystiek* in de prediking en de geloofspraktijk van de gereformeerde kerken.

Nu zal er inderdaad zeker sprake zijn van verband, maar het is de vraag of het verband zo direct ligt als Trimp suggereert. Dat blijkt alleen al hieruit dat Schilder zijn opstel heel nadrukkelijk presenteert als een pastorale handreiking aan ouderlingen, die bij hun ambtelijk werk voortdurend geconfronteerd worden met allerlei vormen van *mystiek*. In de meest wisselende uitingen van het praktische geloofsleven moeten zij goede geestelijke leiding geven. En Schilder probeert de ouderlingen te helpen om op een goede manier 'ware *mystiek*' te onderscheiden van 'valsche *mystiek*'. Hij zet, als hij gaat schrijven over *mystiek*, dus niet allereerst in bij de wensen van de jongeren maar bij de pastorale praktijk. Maar misschien ligt de meest directe verklaring voor Schilders *mystie-*

ke interesse wel in zijn eigen persoon: Schilder groeide in geestelijk opzicht op in een afgescheiden klimaat. Een klimaat van gemoedelijkheid en bevindelijkheid. Zijn aandacht voor *mystiek* en bevinding kwam dus als het ware van binnen uit.

De term 'mystiek'

Schilder hanteert als hij schrijft over de zaak van de bevinding, de ervaring van het geloof de term

K. Schilder

mystiek. In zijn tijd was het gewoonte, ook binnen de kerk, om dat woord te gebruiken. In onze tijd ligt dat wel wat anders. Het woord *mystiek* roept nu in eerste instantie associaties op met zwerigheid, vaagheid, New Age en oosterse religies. Binnen de kerk, in elk geval in vrijgemaakte kring, is het woord *mystiek* geschrapt uit het woordenboek. Toch zijn daar wel vraagtekens bij te plaatsen. Want door het woord *mystiek* bij

voorbaat in de verdachtenbank te plaatsen, dreigen we ook een fors stuk christelijke traditie op een zijspoor **te rangeren**. Ik denk dan aan alles wat er onder de naam van **christelijke** mystiek te vinden is in de geschiedenis van de kerk. **Zeker**, daar waren denkbeelden bij die het bijbelse daglicht niet konden verdragen. We vinden er **zaken** als het niet respecteren van de **grens** tussen Schepper en schepsel, zelf-rechtvaardiging door het gaan van de mystieke weg en **on-middel-lijkheid** in de relatie met God.

Maar wie zich verdiept in het fenomeen van de christelijke **mystiek** zal ook **ontdekken** dat die zaken niet de hoofdlijn **vormen**. In de **protestantse** traditie is de mystiek heel vaak beoordeeld en **veroordeeld** op grond van uitspraken en inzichten **die** de meeste christelijke mystici helemaal niet voor hun rekening **willen** nemen. De **mystiek** krijgt vaak **nauwelijks** de kans om zelf iets te zeggen omdat ze direct onder **vooroordelen** bedolven wordt. Het voert te ver om dat hier allemaal uit de doeken te **doen**. In elk geval **zijn** er m.i. geen doorslaggevende redenen om de term mystiek niet te **gebruiken** als **aanduiding** voor de **binnenkant** van geloven: de intieme, innige en intense Omgang met God. Of angst en vooroordeel moeten die **doorslaggeven-**de redenen **vormen**.

Terug naar Schilder: **hij** hanteert de term 'mystiek', maar doet dat niet **zonder** aanhalingstekens. Schilder waarschuwt de lezers ervoor dat veel van wat 'mystiek' heet die naam in het geheel niet **waard** is. De aanhalingstekens staan er dus, op het standpunt van Schilder, niet omdat gereformeerden de term eigenlijk niet kunnen **gebruiken** (omdat het zo'n zwaar belaste term is), maar omdat er heel **veel anderen** zijn, christenen en niet-christenen, **die** de **term** mystiek ten onrechte annexeren. Alleen de ware mystiek verdient de naam mystiek. Schilder laat vervolgens zien dat het woord mystiek afkomstig is van **het** Griekse *my-ein* dat 'slui-

ten' betekent. In dit sluiten kan het echter om twee dingen gaan. In het ene geval wordt er de nadruk op gelegd dat een *object* dat buiten ons staat 'toegesloten' is: het staat als een geheimenis, een mysterie voor ons en het ligt daarbij buiten ons. In het andere geval is er sprake van dat iemand, een subject, zichzelf 'sluit', en wel om het uitwendige, zinnelijke, beweeglijke niet te horen of te zien en om het inwendige, het geestelijke van binnen **te** schouwen en te vernemen. Nu **hanteert** de bijbel, aldus Schilder, het woord mysterie bij **voorkeur** in de eerste betekenis. Vooral Paulus horen we **vaak** over het mysterie spreken. **Hij** ziet dat mysterie inhoudelijk **in-****paald** door wat God doet of laat. Zo kan het in het geheimenis bijvoorbeeld gaan om de roeping van de **heidenen** tot het evangelie, de verhouding tussen Christus en de kerk of de geloofsinhoud. Maar dit mysterie blijft, ook al **is** het geopenbaard, mysterie: 'mysterie is het altijd **en** voor een ieder, om& en in-**zoover** het geopenbaarde in zijn naar God gekeerde zijde voor ons nimmer **te** doorgronden is. Het **mysterie** is gegeven in de soevereiniteit der openbaring, in haar niet-adequaat karakter, in de **onmoge-****lijkheid** **eener** volledige, **uitputten-**de openbaring van oneindige **werkelijkheden** Gods in eindige **open-****baringsvormen** en -mogelijkheden der mensen. Daarom, aldus zou Paulus zeggen, ook wie er 'kennis aan heeft' (...) **heeft** de **volkómen** 'kennis' er niet **van**. Kennis nl. in den **zin** van **overmeesterende** doorgronding.'

Terwijl voor de valse mystiek het mysterie er pas is als hij er 'bevin-

Object en subject

Schilder ziet in de verhouding van object (alles wat buiten ons staat) en subject (ons eigen menselijk bestaan) de mogelijkheid om tot een goed onderscheid **te** komen als het gaat om ware **en** valse mystiek. **En** daarom doordenkt hij deze **object-**subject-verhouding vanuit zes verschillende invalshoeken. Op twee daarvan ga ik heel **kort in**: de verhouding tussen Gods werk en ons werk, en de verhouding **tussen** verstand en gevoel.

Gods werk gaat aan ons werk **voor-**af. Voor de ware **mystiek** geldt: Gods werk kwam eerst in en tot mij, en **daarom** en **daarna** en daarvoor komt **mijn** werk tot stand. En daarbij gaat het erom dat Christus in mij leeft, dat Christus in mij gestalte krijgt. In de valse mystiek wordt er scheiding gemaakt tussen wat God doet en **wat** de mens doet: onze receptiviteit wordt **losge-**maakt **van** onze productiviteit. De mens is met zichzelf bezig: het gaat **erom** dat de christen in **mij** gestalte krijgt.

Als het gaat om de verhouding tussen verstand en gevoel, stelt Schilder dat de valse mystiek hier een scheiding maakt: kennen wordt tegen beleven uitgespeeld. De onderscheiding wordt hier tot scheiding, en het verstand wordt **verworpen** **ten** gunste van het gevoel. Bij de **ware** mystiek ligt dat **anders**: het verstand probeert de objectief gegeven waarheid van God **te verstaan**, en in het geloof moet het kennen **van** God dan samengaan met het beleven van God (gevoel). 'De gezonde mystiek wil het geopenbaarde (en dus kenbaar gemaakte) **bele-****ven**. Daarom wil zij **tusschen** 'kennen' en 'beleven' **geen** scheiding zien **gemaakt**, ook maar geen **oo-****genblik**. De daad van het kennen, den wil tot kennen, rekent zij zelfs tot de **onmisbare** **acten** en **ontploo-****ingen** **van** het leven.'

Bewust verkeer met God

Dit laatste brengt ons bij een be-

langrijke lijn in Schilders spreken over ware mystiek. Omdat bij Schilder het object voorrang heeft op het subject, heeft **ook** het verstand **voorrang** op het **gevoel**: het verstand **bepaalt** het gevoel (de Leer **bepaalt** de **Omgang**). Dat komt heel duidelijk tot uitdrukking in wat je Schilders meest **precieze** omschrijving van de ware mystiek zou kunnen noemen: 'bewust verkeer met God'. **Als** we ware mystiek daar vinden waar het **komt** tot een aanraking tussen object en subject, dan zien we dat **Schilder** de **aanraking** in de **term** 'verkeer', het **object** in de **term** '**God**' en het **subject** in de **term** 'bewust' verwoord. En dat **betekent** dat aan Schilders spreken over ware mystiek een zekere dominantie van het verstand over het gevoel niet ontzegd kan worden: eerst het verstand en daar moet het **gevoel** zich bij aanpassen. Het gaat om **belijnde** bevinding (zo typeert **Trimp** Schilders mystiek). Het is voor mij **een** vraag of in deze benadering wel voldoende wordt gerekend met **een** verstand-dat-tekort-schiet.

Vertrouwelijkheid

Het is boeiend om te zien **hoe** deze lijn in Schilders denken over mystiek **al** in zijn allereerste publicatie aan het licht komt. Het betreft hier een artikel dat schilder schreef in het studentenweekblad **Eltheto** (het **orgaan van de** Nederlandse Christelijke Studentenvereniging). Het had als titel: 'Tets over vertrouwelijkheid inzake religieuze aangelegenheden'. In dit artikel **stelt** Schilder de vraag waarom gereformeerden zo **weinig met elkaar** spreken over de meest intieme **uitingen** van het religieuze **hart** en de meest persoonlijke ervaringen in het godsdienstige leven en de gemeenschap met Christus. Volgens hem heeft dat alles te maken met het gegeven dat een **gereformeerde** eerder dan erover te spreken, **mediteert** over 'de reflex van de waarheid die hij in zijn hart gevoelt', de 'waarheid

die hij beleeft'. Gereformeerden **komen** niet gemakkelijk tot een 'gemoedelijk' gesprek. Voor hen is de bijbel het één en het al: 'En dus dient in de allereerste plaats die bijbel, en als gevolg daarvan, de **inhoud** van **zijn** geloof, zijn belijdenis, vast te staan voor zijn bewustzijn en volkomen te harmoniëren met zijn dogmatische inzichten, alvorens hij het aandurft, vertrouwen te stellen in zijn persoonlijke ervaringen (...). Zolang **een** goed gereformeerde geen zekerheid heeft voor zijn **hoofd**, legt hij, althans wanneer hij volkomen zichzelf is, **zijn hart** liefst het zwijgen op. De gereformeerde veracht **allerminst** de godsdienstige mystiek, en niemand **hecht** **méér** dan hij aan de mystieke **unie** met **Christus**; maar boven en voor alles stelt hij zichzelf en anderen de eis: uw mystiek zij **gezond** en uw mystieke vereniging met **Christus** kan eerst haar volle waarde erlangen, **wanneer** **gij** tot Christus in de rechte verhouding staat, dat is hem **óók** in uw beschouwing over zijn persoon, zijn werk, zijn naturen, zijn wezen, die eer geeft, die hem **toekomt** en waarvoor de bijbel, niet uw subjectieve opvatting **u** de ware motieven en het rechte inzicht biedt. (...) De gereformeerde (...) wil weten, wie en wat Christus **Jezus** is, voor hij hem gelooft. Christus moet zijn verstand beheersen, alvorens zijn hart voor hem opengaat. En zolang daar voor zijn hoofd nog vragen blijven, zwijgt hij. En wanneer de vragen zijn opgelost, ja, dan is hij de laatste, die de stem des harten zou willen smoren. Maar een dualisme tussen hoofd en hart, of ook **een** kennen met het hart alleen laat hbm even onrustig, als **een** ander een kennen met het hoofd, zonder meer, onbevredigd.' Een sprekend citaat van de 20-jarige Schilder: eerst het **hoofd** en dan het hart. Bewust verkeer met God. **Belijnde** bevinding. En Schilder stelt zelf de **vraag**: 'Of nu de gereformeerde als **koud** en verstande-

lijk mag worden teruggewezen?' Zijn antwoord luidt: '**Allerminst**. Niemand belijdt krasser **dan** hij, dat een geloof met het verstand alleen, **zonder** dat het hart geraakt wordt, dood is.'

Wandelen met God

Schilder heeft in zijn leven **talloze Schriftoverdenkingen** ('meditaties') geschreven. Aan de hand van **twee ervan** wil ik Schilders denken over mystiek illustreren. Ik doe dat door er enkele passages uit weer te geven. In de bundel **Licht in den Rook uit 1923** vinden we een meditatie over Genesis 5 : 24 ('**Henoch** dan wandelde met God').

Ja, dat is wel onze groote schuld tegenover de Schrift geweest, dat we om het woord, dat zij van Henoch en van zijn omgang met God ons bewaard heeft, een streep hebben getrokken van een kleur, die toch vóór alles zacht moest zijn; dat we het niet anders meenden te kunnen voordragen, dan met zachte stem en getemperd geluid en ingehouden gebaar. We hebben elkander herinnerd, dat het allen muzen waren op de aarde en dat het alles reusachtig was in dien ijzeren tijd van den 'zevende van Adam', dat is: in de dagen van Henoch; – doch temidden van al dat reus-achtige vonden wij dan dit teeder-liefelijke, dit zachte woord van Henoch, die met God wandelde.

O, dachten we, dat is een uitspraak, die wel past voor een fluweelen wandtekst, doch die we niet op vliegende vaandels borduren zouden om ze in den strijd in te dragen en het gejoel. Henoch, en die wandelend met God, we meenden hem wel in de binnenkamer, wel in het bidvertrek, doch niet in het harde leven, niet in het publiek getuigen, niet in den storm en het onweer te kunnen zien en volgen. Henoch wandelde met God. Ja, we hebben daarbij gedacht aan mystieke vervoering; aan teeder, heilig leven, ver van die booze, slechte we-

reld; aan de stilte en de **contemplatie**. We hebben ons den **man** **gedacht**, gekleed in het gewaad van een heilige, die in strakke onthouding **dóór** de wereld ging, als een stille en stillende beklemming..., **als** hij **dan** nog, heel **enkel**, er gezien werd, schuivend **door** de **m** **s** **a** als een **zwijger**.

Maar –

Wandelen met God – o, dat is tòch heel wat anders. Of het is meer. Het is dát óók wel; maar het gaat daarin niet op. Wandelen met God – dat is: wandelen met een verteerend vuur; wandelen met verslindenden ijver; wandelen in de geweldigheden, die er zijn van rondom, en zich niet grijpen laten. Wandelen met God – dat is: wandelen met de Alzijdigheid, die voor elke zijde van haar verschijningsvorm onze volle aandacht opeist.

Wandelen met God, **dut is** in **M** **tuur** & **genade** zien en in & **genade** de **natuur**; **het is** stilte **en** **ru** **moer**; **het is** talent en **karakter**; **her is** contemplatie **en** **praktijk**; **het is** **dogma** **en** **mystiek**; **het is** storm **en** windsuizeling **beik** **aanhooren** en in afgronden, die loeien, niet minder **God** vinden **dan** in het suizen van een zachte stilte. (...)

Verborgenheid en verbond

In Schilders Verzamelde Werken (afdeling: **Schriftoverdenkingen**) vinden **we** een meditatie over Psalm 25 : 14 ('De verborgenheid des **HEEREN** is voor **degenen**, die Hem vrezen en zijn verbond, om hun die bekend te maken').

Geen mystieker woord in de taal der openbaring **is er dan** dit woord: '**verbod**'. Want in het **verbod** wordt & **ware** religie gegrepen. **Het is** deze verbinding van **verbond** en verborgen **gemeenschap met God**, deze samenhang tussen **verbond** en mystiek, welke in Ps. 25 zo duidelijk zich uitspreekt. Immers, **de** 'verborgenheid des Heeren **is voor** & **genen** die Hem

vrezen'. De 'verborgenheid' des **Heeren**. Er zijn er die hier **vertalen**: de 'raad' des **Heeren**. Maar ook dan **nog** **geef** de tekst volop arbeid aan den mens der godsdienstige mystiek. Want de 'raad' des **Heeren** is **dun** niet zijn verborgen besluit, dat voor **niemand** is, ook niet voor die Hem vrezen, dait alken voor God zelf, – maar met den 'raad' des **Heeren** bedoelt de zanger dat **allerverborgenste** van Gods wezen, **waarin** zijn diepste gedachten besloten liggen, ook **waar** zij zich **naar** buiten openbaren en verwelijken. Want alle naar buiten tredende weldadigheid en **goedheid** en **genade** van God heeft toch een verborgen bron: nu eens spreekt op **zinnebeeldige** wijze de Schrift van Gods 'ingewanden', dan weer gewaagt zij van Gods 'hart'. En zo is **dus** die verborgenheid des **Heeren**, die persoonlijke, bewuste, in Gods diepten besloten en bewaarde **toeneiging** tot zijn volk, waardoor God wordt tot **HEERE**; waardoor de Schepper van hemel en aarde zich **troostend overbuigt** tot zijn volk en tot allen, die daartoe behoren, als Hij zijn trouw bezweert **aan hen**, en zich met het oog op zijn verborgenheid van trouw en liefde, met dezen **naam** noemt: Ik ben, die Ik ben....

Geen ding is mystieker dan het verbond. Want **alleen in** het verbond wordt de liefde gekend en de verborgenheid gezien in een ogenblik en daarna, en dat met een zekerheid, die niet aan een betoog hangt, doch er aan voorafgaat; die niet bloot **intellectualistisch** is, maar **onmiddellijk** voor heel de ziel en al haar vermogens.

Afronding

Een christelijk geloofsleven **kan** niet bestaan **zonder de ware mystiek**, zonder bewust verkeer met God, zonder bevinding. Trimp heeft er in zijn genoemde artikel aandacht voor gevraagd dat Schilder de onmisbare bouwstenen levert voor een gereformeerde leer

omtrent de bevinding. Wie **daarom**, staande in de gereformeerde traditie, op **zoek** gaat naar materiaal wat kan helpen om (verder of opnieuw) na te **denken** over onze Omgang met God, kan **niet** om Schilder heen. Zijn **denken over mystiek is nog** nauwelijks verwerkt: een **Minde** vlek in onze beeldvorming van deze theoloog.

Terugblik

In vier artikelen heb ik me bezig gehouden met de vraag naar een intensievere spiritualiteit. In het eerste (inleidende) heb ik geprobeerd een **geïntegreerde** benadering van Spiritualiteit te bieden (Leer en Omgang en Leven). En in de daaropvolgende drie artikelen ging het **me er** met name om duidelijk te maken dat in onze eigen Nederlandse gereformeerde traditie wel degelijk aandacht is geweest voor het thema van de Omgang met God (Bevinding, Mystiek): het is een misverstand te menen dat we in onze eigen traditie **geen** Spiritualiteit kennen.

Deze laatste constatering vormt voor mij echter geen reden om **maar** met een grote boog heen te lopen om spirituele impulsen vanuit het buitenland. Want het feit dat velen gehoor geven aan die impulsen **maakt** in elk geval duidelijk dat er behoefte is aan **eigentijdse** aandacht voor het thema van de Spiritualiteit. Het gaat niet **aan om** Nederlandse **gereformeerden** die genieten van wat Amerikaanse christenen schrijven te verwijzen naar materiaal **op zolder**: Voetius, Kuiper en Schilder bijvoorbeeld (**en** er zouden **ook** nog wel andere namen genoemd kunnen worden). Dat materiaal is heel erg waardevol, **ook** voor een **grondige** bezinning op het thema van de **Omgang met God**, maar dan moet het wel naar **onze** eigen tijd worden **doorvertaald**. Zo lang dat niet op een aansprekende en **toegespitste** manier gebeurt, lees **ook** ik met **grote** vrijmoedigheid boeken die wel toegankelijk zijn,

wals bijvoorbeeld die van Packer en Peterson en Lovelace. Amen-kaans, dat wel, maar vooral gereformeerd en gezond-bevindelijk.

Aantekeningen:

- Ik **dank** heel hartelijk ds. Wim van der Schee die middels een briefwisseling over het onderwerp van dit artikel **een** belangrijke inhoudelijke bijdrage leverde (met name **op** het punt van Schilders **spreken** over mystiek **als** 'bewust verkeer met God').
- K. Schilder, Over ware en valsche 'mystiek', in: *Tusschen 'Ja' en 'Nee'*. Verzamelde opstellen, Kampen 1929, 167-232. Het citaat over het mysterie is te vinden op p. 176. Het citaat over de verhouding verstand-gevoel op p. 203.
- Zie over ware mystiek als 'bewust verkeer met God' de volgende citaten: 'Indien de zuivere, christelijke mystiek **dáár** is, **waar** het object ingaat tot het subject, dan moet het objectieve heilsgoed eerst, **mèt** Hem, die het schenkt, gekend zijn, zal nl. de **mystieke** een bewust verkeer met God zijn' (225); 'Men **zegge** zonder ophouden, dat elke **toekeer**ing van **het** subject naar binnen, tegelijk de ziele-openingen **open**-stelt voor de **invloeden** van 'duivel, wereld en eigen **vleesch**', en dat alleen het ongebroken bewust contact met het **object** die **booze** machten **breeken kan**' (230).
- Het artikel 'Tets over vertrouwelijkheid **inzake** religieuze aangelegenheden' verscheen in het nummer van *Eltheto* van 26 oktober 1911; het is opgenomen in: G. Harinck, K. Schilder (1890-1952). Een keuze uit zijn werk, Kampen 1989, 21-27. De **aangehaalde** citaten zijn te vinden op p. 22-24 en 26-27.
- Het is erg onbevredigend slechts delen uit meditatie te kunnen doorgeven (vanwege de ruimte); de citaten bedoelen **dan ook** heen te leiden naar lezing van de **meditaties** zelf: 'Wandelen met God'

in: *Licht in den Rook*, Delft 1926 (tweede druk), 65-70 (NB: **ook** de erop volgende meditatie over het gebed!); 'Verborgenschap en verbond' in: *Verzamelde Werken. Schriftoverdenkingen, Deel 1*, Goes 1956, 84-86.

- Het artikel van C. Trimp over de **ware** mystiek bij Schilder: Belijnde bevinding, in: J. Douma e.a. (red.), K. Schilder. Aspecten van zijn werk, Barneveld 1990, 147-168.
- In dit artikel is **alleen** aandacht **besteed** aan de 'jonge' Schilder. De 'oude' Schilder wist veel minder positief te spreken over mystiek. Dat verder uit te werken **zou nog minstens** een artikel vragen (zo niet meer). In het kader van mijn speurtocht binnen de gereformeerde traditie naar **bezinging op onze Omgang met God** (mystiek) is wat ik nu doorgegeven heb voldoende.

Terugblik

In vier artikelen heb ik me bezig gehouden met de vraag naar een intensievere **Spiritualiteit**. In het **erste** (inleidende) artikel heb ik geprobeerd een **geïntegreerde** benadering van **Spiritualiteit** te bieden: **LEER én OMGANG én LEVEN**. In de daaropvolgende drie artikelen ging het me **erom** duidelijk te maken dat in onze eigen Nederlandse gereformeerde traditie wel degelijk **aandacht** is geweest voor het thema van de Omgang met God (Bevinding, Mystiek): **het** is een misverstand te menen dat we in **onze** eigen traditie **geen** Spiritualiteit **kennen**.

Het is belangrijk **om** aan dit laatste gegeven **dan** ook conclusies te verbinden. Er wordt ons op het **moment** veel **beziningsmateriaal** aangeboden vanuit het buitenland, met name vanuit Amerika. Het feit dat dat materiaal gretig aftrek vindt, **maakt** duidelijk **dat** er veel **behoefte** is aan eigentijdse aandacht voor het thema van de Spiritualiteit. Ik zou er voor willen pleiten om in dit verband **niet** alleen buitenlandse

bronnen aan te boren, maar ook te **zoeken** naar een (**hernieuwde**) kennismaking met onze eigen Nederlandse spirituele traditie. Er is **materiaal genoeg**, te over zelfs. Het is **alleen** noodzakelijk dat dat materiaal **ook** toegankelijk **wordt** gemaakt. Moderne Amerikaanse **boeken** die verder helpen in de Omgang met God worden vertaald, en niet ten onrechte, want die **boeken** bieden veel stof die uiteindelijk **ook** teruggaat **op** dezelfde wortels: **de** door de **Reformatoren** van de zestiende eeuw opnieuw geopende **Schriften**. Heel oude en minder oude Nederlandse boeken die verder helpen in de Omgang met God **zullen moeten** worden **hertaald**: er is niet **minder** dan een her-achrijving nodig om het oude materiaal in onze tijd als nieuw te **kunnen** ontvangen. **Hertalen** vraagt een veel grotere krachtsinspanning dan vet-talen. Maar **het is de moeite meer dan waard**.

CHRISTELIJK GELOOF EN CULTURELE IDENTITEIT 4

H. Venema

evangelisatie en zending

In dit jubileumjaar, de herdenking van de Synode van Middelburg, honderd jaar geleden, en van het begin van de zending op Irian Jaya, veertig jaar geleden, zitten onze nog jonge zusterkerken op Irian Jaya¹ midden in het integratieproces tussen christelijk geloof en culturele identiteit. Dit proces gaat gepaard met grote moeiten en spanningen en vraagt daarom van ons veel liefde, geduld en begrip.

Herdenken is God loven. Want als er één ding duidelijk is, dan is dat wel dat bekering het werk is van God. Zijn Geest opent niet alleen de harten voor het evangelie, maar zorgt ook voor herintegratie en nieuwe gemeenschap. God zelf geeft de groei. In alle moeiten, die de Irianese christenen beleven, is ook dat zichtbaar.

In dit laatste artikel² wil ik ingaan op de achtergronden van de concrete voorvallen die ik in de vorige artikelen verteld heb.

Meer nadruk op rijpheid dan op zelfstandigheid

U hebt iets geproefd van de strijd van uw broeders en zusters van de GGRI IrJa op het gebied van geloof en cultuur. En u hebt daar vast en zeker op gereageerd. Het is niet denkbeeldig dat u na lezing van de voorgaande artikelen wat geschokt bent, of misschien zelfs wat narrig. Misschien hebt u gereageerd in de trant van: 'Nu hebben we daar intussen veertig jaar zending gedreven. Ze zouden het nu toch wel eens moeten weten, kunnen, doen. Of niet dan?' Niet dus. 'Maar waarom dan niet?', zo vraagt u weer.

Wel, omdat wij het meten met westerse maatstaven. Wij gaan in de evaluatie van ons zendingswerk ginds uit van onze context in plaats van de hunne. Dat is onze fout. Wij vinden dat zij het zelf moeten kunnen, op basis van onze westerse denkkaders, waarin zelfstandigheid de deugd der deugden is. Nederlanders willen zo snel mogelijk zelfstandig worden. Dus moeten zij dat ook willen. No nonsense. Maar, zo vraag ik me af, is dat wel eerlijk? Mogen wij de jonge kerken zo opjagen? Mogen zij niet in hun eigen tempo en op hun eigen manier komen tot volwassenheid en rijpheid? Wij hebben het altijd maar over

zelfstandigheid. Maar, is rijpheid niet veel belangrijker dan zelfstandigheid? Zelfstandigheid kun je forceren, rijpheid niet. Rijpwording is een kwestie van groei.

Mens-in-contact

Laat ik iets weergeven uit het boek *Introductie in de missiologie* van Alan R. Tippett (1911-1988)³, een Australische zendeling die eerst jarenlang op de Fiji-Eilanden heeft gewerkt en vervolgens als hoogleraar missiologie heeft gedoceerd in Amerika. Zijn handboek is geschreven vanuit de praktijk, met veel aandacht voor de culturele identiteit en samenhang van de bevolking.⁴ Hij noemt in zijn boek tal van concrete voorvallen om de culturele situatie van de kerken op Fiji (en op andere plaatsen) voor de westerse lezer begrijpelijk te maken. Een van zijn uitgangspunten is, dat de mens nooit op zich te begrijpen is. De mens is altijd mens-in-context.⁵ Het is wel heel begrijpelijk dat wij anderen verstaan naar onze maatstaven⁶ en zij ons naar hun maatstaven, maar dat is verkeerd. Ieder mens heeft de neiging zijn context centraal of zelfs normatief te stellen. Wij mogen echter de ander niet uit zijn/haar verband nikken, net zomin als wij dat mogen doen met bijbelteksten. Wanneer wij dat verband niet kennen, moeten wij heel voorzichtig zijn met onze conclusies en oordelen.

Dimensies in de groei naar volwassenheid

Tippett bespreekt in zijn handboek de vraag hoe een inheemse kerk groeit naar volwassenheid en hoe een zendingspost inheemse kerk

wordt. **Hij** zegt dan dat de kerk **groeit** op drie **manieren**, namelijk kwantitatief, kwalitatief en **organisch**.⁷ Wil de **kerk** op een goede manier groeien naar volwassenheid, dan moeten de drie genoemde dimensies in balans zijn. Op het punt van deze balans gaat er vaak veel mis. Hoe essentieel kwantitatieve **groei** ook is, wij mogen ons daarop niet **fixeren** en dat tot **hoofddoel** verklaren. Het gaat er niet om maar zoveel mogelijk zielen voor de Heer te winnen. Dat zou ten koste gaan van de kwalitatieve groei. Groei in de diepte mag echter **evenmin overgeaccentueerd** worden. Het is niet mogelijk, aldus Tippet, de kwantitatieve **groei** sen tijdlang op een laag pitje te zetten uit gebrek aan inheemse evangelisten, en voorrang te geven aan kwalitatieve groei. De groei is **ook** organisch. Een **organisch** groeiproces is niet te stoppen. Wanneer je dat wel doet op **het** kwantitatieve vlak, **dan trek** je alles scheef en ontstaat er misgroei, **ook** op het kwalitatieve vlak.⁸ Tippet **benadrukt** dan ook dat vanaf het allereerste begin van het zendingswerk kerkplanting moet worden beschouwd als een **integraal** proces **met** een kwantitatieve, kwalitatieve en organische dimensie. De groei van de geplante kerk kan **niet** op **een bepaald** onderdeel worden onderbroken. Die groei **moet evenwichtig** zijn. **Die groei moet bovendien plaatsvinden** in eigen omgeving, als **een** levend organisme. **Deze** evenwichtige groei van de **kerk** kan niet worden geforceerd. Het is voor **een** mens heel moeilijk dat te accepteren. De **zendingswerker** wil graag snel resultaten zien. Het thuisfront wil wel **allerlei** projecten financieren om maar zoveel mogelijk te **doen** voor de planting en de groei van de kerken op het zendingsveld. Het is allemaal zo **krijpelijk**. En de bedoeling is **ook** zo goed. Wij willen zo graag de mensen helpen. We worden door christelijke liefde in beweging gezet. **Alleen**, het **werkt** vaak zo niet. **Welke** boer wil niet zijn graan of

zijn aardappels wel de grond **uitkijken**? De boer moet echter wachten tot de groei 'vanzelf' komt, dat wil zeggen, van de Here (vgl. **Mdk.** 4 : 26-29 en 1 Kor. 3 : 7). Dit alles betekent **niet** dat wij dus maar beter kunnen **stoppen** met projecten en programma's en maar gelaten **moeten** afwachten. Dat niet, want gieten of bemesten moet ook **gebeuren**. **Evenals** een stok zetten bij de jonge aanplant **wanneer** het hard gaat waaien. Of een net over de struiken leggen wanneer zwermen vogels komen aanvliegen. Wij moeten garanties bieden voor de evenwichtige groei en daarbij ons verwachtingspatroon '**natuurlijk**' houden. We moeten de groei **bevoornden**, obstakels wegnemen, maar niet menen zelf de rijpheid tot stand te **kunnen** brengen.

Rijpheid

Het sleutelprincipe voor de overgang van zendingspost naar inheemse kerk is, zo lijkt het Tippet toe, de rijpheid **van** de jonge kerk. **Voor** de inheemse kerk is **de** 'volheid van de tijd' gekomen, **wanneer** **door** de activiteit van Gods Geest alles 'in staat van rijpheid' is gekomen. **Zendingsmensen** en zendende instanties moeten **dat** moment leren herkennen, zegt Tippet. Dat is niet het moment **waarop** wij menen de jonge kerken **indigeniteit** ('inheemse zelfstandigheid') te moeten opdringen, om vervolgens te klagen **over hun** traagheid **in** het verlangen **de** zaak **over te** nemen. **Het** is ook niet het moment waarop de **organisatie** op het thuisfront vindt dat het tijd wordt haar financiële steun en mankracht naar **elders te sturen**. Het uitblijven van respons **van** de kant van de jonge kerken op onze voorstellen laat zien dat **de** tijd nog niet rijp is. Zij moeten **eerst** zelf hun rijpheid **ervaren**. Het is **dwaas** **indigeniteit** en zelfstandigheid op te dringen aan mensen die daaraan nog **niet toe** zijn. **Het** is **onwijs** verantwoordelijkheidsbesef **te** verwachten **voor** het eigen kerkelijk leven, **wanneer**

men daaraan nog niet **toe** is. **Zolang** die rijpheid er niet is, moet er daarom in **liefde** en geduld hulp geboden worden en moeten de jonge kerken **ervaren** dat zij niet in de steek gelaten worden. De angst dat de zending wil vertrekken, kan de **groei** verlammen.

Tippet is hard in zijn oordeel: wanneer vanaf het begin van het zendingswerk de groei niet evenwichtig heeft plaatsgevonden, is het de fout **van** de zending en niet van de **inheemse** kerken dat het maar niet tot rijpheid komt. Hij constateert **dat dit** het geval is bij **een** 'verbazend groot aantal kerken op het zendingsveld'. Vervolgens komt hij met zijn zes kenmerken **van** een werkelijk **inheemse** kerk, die **ik** in het vorige artikel **genoemd** heb: zelf-beeld (ziet de kerk zichzelf als **lichaam van Christus?**), zelf-functionering (functioneert **de** gemeente **als een** organisch lichaam, waarin **de** leden hun eigen taak vervullen?), zelf-beslissing (is de kerk in staat zelf beslissingen te nemen?), zelf-onderhoud (is de kerk in staat tot rentmeesterschappen kan ze haar financiële lasten zelf dragen?), zelf-uitbreiding (kan de kerk verder **gaan met de uitvoering van** de **zendingsopdracht?**) en zelf-geven (**heeft** de jonge kerk haar eigen **dienstprogramma?**). Tenslotte geeft Tippet de zendende kerken **een aantal waardevolle** adviezen, **zoals**: de zendende kerk moet haar taak **niet te gauw** als af beschouwen, maar **moet** haar relatie **met de jonge kerk** levend houden, zij het in steeds opnieuw aangepaste vormen. En iets wat niet gedaan mag worden is: **plotseling** op korte termijn **alle hulpverlening** stoppen, wanneer de zending zelf de **verinheemsing** c.q. **zelfstandigwording** van de jonge kerken niet heeft gestimuleerd of zelfs door een paternalistisch beleid heeft tegengehouden.

Evaluatie met het oog op de toekomst

In alle eerlijkheid, ik maak mij ern-

stig zorgen over de situatie waarin de GGRI IrJa verkeren, ook **al** zijn er genoeg redenen om blij te zijn **en** de **Here** te danken. Daarnaast is er echter veel gebed nodig, want allerlei gebeurtenissen wijzen erop dat de kerken nog volop in het **proces** van rijping zitten. Formeel zijn de kerken zelfstandig. Maar het moment van rijpheid is nog niet **aangebroken**. Dat betekent dat de kerken op IrJa hoe dan ook **onze steun** nodig hebben. Helaas kunnen er door de huidige **visumproblematiek** maar weinig mensen worden uitgezonden. Zij **hebben** de handen meer dan vol. Toch zouden wij **alles** op **alles** **moeten** zetten om meer te doen.

Het zou naar mijn **mening** goed zijn, **wanneer** onze zendende instanties in dit **jubileumjaar** een deskundige evaluatie van haar **zendingsbeleid** en -werk in de **voorbijge** periode zouden uitvoeren, of nog beter: laten uitvoeren door een **onpartijdige** maar deskundige derde.⁹ Niet om er daardoor achter te komen wat er **allemaal verkeerd** gedaan is. Tedere uitgezondene zal onmiddellijk **toegeven** dat **zijn/haar** zendingswerk niet volmaakt is. De zendende kerken en de zendingsmensen hebben veel werk verzet. Al dat werk is gedaan naar beste **vermogen** en met de beste bedoelingen. **Geen** kwaad **woord** daarover. Vergeet ook niet de hardheid van hart bij de hoorders. Niettemin kunnen **wij** van onze tekortkomingen leren. Die evaluatie moet daarom als doel hebben wegen naar de toekomst uit te zetten: **hoe kunnen** wij de komende periode de jonge kerken steunen bij **hun** groei naar rijpheid in hun eigen situatie.

Culturele identiteit

Heel belangrijk voor de zendende instanties is de **erkenning** van de eigen culturele identiteit van de inheemse **christenen**. **Dok** zal de **zend**ing zich **ervan bewust moeten** zijn, dat de **veranderingsprocessen** die **door** de prediking in gang worden gezet, heel **lang** duren. Beke-

ring tot Christus betekent een fundamentele ommekeer. Heel de cultuur wordt voor Christus in beslag genomen.¹⁰ De mensen **zullen** heel lang **tussen** oude en nieuwe gewoonten blijven 'surfen'. Naast **anderen** heeft David J. Hesselgrave in zijn *Communicating Christ Cross-culturally*¹¹ het **veranderingsproces** beschreven. Er vindt nooit meteen acceptatie van het nieuwe en verwerping van het oude plaats. Het begint met gelijkschakeling van het nieuwe met het oude. Nieuwe elementen die men kan gebruiken, neemt men over in de bestaande kaders. Het nieuwe wordt eerst beschouwd als aanvulling, daarna pas als vervanging. Langzaam maar zeker **komt** het tot een scheiding der geesten. De mensen zullen nog heel lang blijven vasthouden aan hun oude **culturele** identiteit. **Hun** nieuwe identiteit, die wordt bepaald door het christelijk geloof, is een langdurig proces. **Daar** kunnen wij **zelf** van meepraten. Wij zeggen immers ook altijd dat wij ons **dagelijks** moeten bekeren. **Ons** leven als christen is een voortdurende **worsteling**.

Ligt de 'houding' van de **pasbekeerde** christenen, zoals die in de vertelde concrete gevallen naar voren komt, daarom niet **voor** de hand? Is deze niet voorspelbaar? **Door** de **grote** verandering die plaatsvinden, moeten zij toch wel verkeren in een **algehele** crisis- en conflictsituatie. **Hun** hele wereld is ondersteboven gekeerd. Zouden wij daarmee **niet** wat **meer** rekening moeten houden en geduld moeten opbrengen? En zouden wij vervolgens ook niet **meer** oog moeten hebben **voor** hun eigenheid als christenen in die **bepaalde** context? Ik bedoel dit: er zijn veel **zaken** die getuigen van onrijpheid. De GGRI Ma zitten nog volop in het rijpingsproces. Veel zaken die **anders moeten** maar **waar** men nog **niet aan** toe is. De zaak van de polygamie bijvoorbeeld. En die van de magie. Er zijn echter ook **allerlei zaken** die met rijpheid niets **vandoen** hebben, **maar** die een uiting zijn binnen hun

eigen cultuur. De kwestie van de omgang tussen **man** en vrouw bijvoorbeeld en ook die van de **kerkelijke** bijdrage.

Slot

Deze artikelen zijn geschreven om u in de goede houding te plaatsen voor de beide **zendingsjubilea**: lof **aan** God en liefde voor de christenen op het **zendingsveld**. **Laten** wij hier ons inspannen de relatie met onze broeders en zusters ginds, niet **alleen** op Irian Jaya **maar** overal in de wereld, te intensiveren. Door elkaar te steunen **en** te helpen, groeien **we** gezamenlijk naar de volledige rijpheid. De Here is er zelf bij!

¹ Ik herhaal voor de volledigheid eens de naam van de kerken: *Gereja-Gereja Reformasi di Indonesia (Irian Jaya)* (Gereformeerde Kerken in Indonesië (Irian Jaya)). In het vervolg gebruik ik **weer** de afkorting GGRI IrJa.

² De voorgaande artikelen zijn om mij onbekende redenen onregelmatig verschenen. U vindt ze in de **nr.** 42, 44 en 48 van jrg. 71.

³ Alan R. Tippett, *Introduction to Missiology*, Pasadena 1987, m.n. hoofdstuk 32.

⁴ Tippett heeft in dit boek de missiologie gepresenteerd als een interdisciplinaire wetenschap, een wetenschap die is opgebouwd uit verschillende dimensies, namelijk de theologische, antropologische, ethnohistorische en praktische dimensie.

⁵ Tippett gaat **e v a**, wanneer hij op grond hiervan groepsbeking (*people movement*) bepleit. Terecht benadrukt J. H. Bavinck in zijn *Inleiding in de zendingswetenschap*, Kampen 1954, pp. 125-133, dat ieder mens als zondaar verantwoording schuldig is aan God. De mens-in-context sluit persoonlijke verantwoordelijkheid niet uit. Om de mens te leren kennen is echter kennis van zijn context onmisbaar.

⁶ We kunnen heel dicht bij huis blijven: **wanneer** wij gewend zijn's middags **&** **waars** maaltijd te gebruiken, dan vinden we het 'ongewoon' ('abnormaal') dat anderen dat 's avonds d m. Wanneer wij echter hun context nagaan en onderzoeken waarom zij dat doen, wordt het ineens begrijpelijk.

⁷ Samen met Donald A. McGavran staat T i g pett aan de wieg van de zogeheten *Church Growth Movement*. Tippett heeft vooral de organische groei benadrukt. Op de voors en tegens van de CGM ga ik hier verder niet in.

⁸ Zet maar eens een jonge plant onder een kist om hem eerst maar eens diep te laten wortelen.

⁹ Ik denk daarbij aan een of andere organisatie die gespecialiseerd is in interculturele communicatie.

¹⁰ Naar Bavincks possessio-concept.

¹¹ David J. Hesselgrave, *Communicating Christ Cross-culturally. An Introduction to Missionary Communication*, Grand Rapids 1978, hoofdstuk 11.

M

meegelezen

Terugkijken door het prisma van de opstanding

Prof. K. Runia schreef in het *Centraal Weekblad* van 13 september jl. over 150 jaar onderzoek naar Jezus. Historisch onderzoek van theologen leverde op, dat ieder zijn 'eigen Jezus' vond: Jezus heeft vele gezichten. Prof. dr. C.J. den Heyer, synodaal Gereformeerd nieuwtestamenticus, schreef daarover een boek. Runia is er niet enthousiast over.

In de negentiende eeuw begon de zoektocht naar de historische Jezus. Theologen gingen op zoek naar het plaatje van Jezus zoals hij werkelijk onder ons had geleefd, naar de 'echte' Jezus. Zij waren van mening dat we daarvoor niet alleen moeten teruggaan naar & oude christologische dogma's, maar ook achter de evangeliën zoals die nu voor ons liggen. Die evangeliën gaan natuurlijk wel over Jezus, maar ze geven ons niet een echte levensbeschrijving van hem. Ze kwatten geloofsgetuigenissen, waarin de schrijvers hun geloofsvisie op Jezus gaven.

Weerspiegeling
Opvallend was dat de resultaten van het onderzoek telkens weer verschillende beelden opleverden. In de vorige eeuw zijn er vele pogingen gedaan om een 'leven van Jezus' te schrijven, maar die 'levens' bleken onderling sterk te verschillen. De bekende theoloog/musicus/arts/zending Albert Schweitzer heeft in het begin van de twintigste eeuw een dik boek geschreven over al die 'levens'. Daarbij kwam hij tot de verrassende ontdekking dat elke onderzoeker met een beeld van Jezus kwam dat als

twee druppels water leek op zijn eigen visie op Jezus.

Toch gaat ook in onze tijd het onderzoek naar de historische Jezus nog steeds door. Onder invloed van Bultmann heeft het na de Tweede Wereldoorlog een poosje stil gelegen, maar daarna is het weer met kracht begonnen. Kortgeleden heeft prof. dr. C.S. den Heyer,

nieuwtestamenticus in Kampen, een boek over het hele proces geschreven: *Opnieuw: Wie is Jezus? Balans van 150 jaar onderzoek naar Jezus.*

Algemeen erkend

Het laatste hoofdstuk draagt het opschrift 'Jezus heeft vele gezichten'. Het begint met een samenvat-

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is. Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de krachten van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5035, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. 073-612 21 11

ting van de algemeen erkende resultaten. In de eerste helft van de eerste eeuw leefde in Galilea een joodse man, die **Jesjoea** of (op z'n **Grieks**) Jezus heette. **Hij** was afkomstig uit **Nazaret** en groeide daar op als de oudste **zoon** van de timmerman Jozef en diens **vrouw Mirjam/Maria**. Zijn ouders **voedden** hem op in de geest van de vrome Farizeeën.

Als Jezus volwassen is, begint hij door **Galilea** rond te reizen en **trekt overal** veel belangstelling. Hij verzamelt ook **een** groep leerlingen om zich heen. Zijn **uitleg** van de geboden is vaak verrassend creatief en **hij** blijkt over bijzondere krachten te beschikken, waardoor hij in staat is zieken te genezen en boze geesten uit te werpen. Hij is ook een **mysticus** en voelt zich diep verbonden met de God van Israël. Voortdurend heeft **hij** het over het **Koninkrijk** van God dat zal komen. In het door de **Romeinen** bezette land is hij geen heethoofd of fanaticus, maar een **tegenstander** van het gebruik van **alle** geweld. Ter gelegenheid van het Pascha **trekt** hij naar **Jeruzalem** en loopt dan het conflict niet uit de **weg**, maar zoekt het **eerder**. Voor de **autoriteiten** is hij een bedreiging en daarom wordt hij veroordeeld tot het kruis, waaraan hij sterft. Is dit het tragisch einde van een goed **mens** en van de **beweging** die hij in **gang** bracht? Nee, **een** paar dagen na zijn dood vatten **zijn** leerlingen weer **moed**. Ze **zeggen** dat sommigen van hen Jezus in levende **lijve** weer hebben gezien. (...)

De laatste twee zinnen van het boek luiden: 'Jezus is altijd weer anders, verrassend en verwarrend, bekend en vertrouwd **en toch** weer een vreemde dwarsliggeren onverwacht nieuw. Zo leefde Jezus in het joodse land en zo leeft hij **ook vandaag**' (p. 232).

Opstanding

Ik **kan** het niet helpen, maar ik vind dit een heel mager resultaat. Het verheugt **me** uiteraard dat Den **Heyer** met mij en vele **anderen** gelooft

dat Jezus is opgestaan. Maar het opmerkelijke is dat de opstanding van Jezus geen enkele rol speelt bij het **onderzoek** naar de 'historische Jezus'. Dat kan natuurlijk **ook** niet, want de opstanding valt nooit historisch te bewijzen. Maar: is de 'historische' Jezus dan wel de 'echte' Jezus?

Geen van de schrijvers van het Nieuwe Testament was geïnteresseerd in het puur-historische verhaal over een puur-historische Jezus. Deze mensen hadden de **opgestane** Heer **ontmoet** of van anderen over Hem gehoord. Toen ze door het prisma van de opstanding terugkeken, ontdekten ze dat in Jezus' woorden en daden, in **zijn** lijden en sterven en in Hemzelf diepten zaten, die ze **daarvoor** nooit hadden gezien. Via het licht van de opstanding ontdekten ze de '**echte**' Jezus, de door God gezonden Verlosser van de wereld.

Wat ik **ook** opvallend **vind**, is dat het historisch-kritisch **onderzoek** zich altijd richt op de verschillen die er in de geschriften **van** het Nieuwe Testament **aanwezig** blijken **te zijn**. Wie daarop alle nadruk legt, **komt** inderdaad **nooit** verder dan een 'veelkleurige' Jezus, waarvan de 'beelden' **elkaar** telkens weer tegenspreken. Maar zou het niet weer eens **tijd** worden dat we gaan zoeken naar wat al die nieuwtestamentische schrijvers gemeenschappelijk hadden? Dan **zou** het me niet verbazen **als** we de 'echte' Jezus vinden.

Zoals dat de (van huis uit **vrijzinnige**) Leidse **nieuwtestamenticus** G. **Sevenster** overkwam, toen Rij in de donkerste **jaren** van de oorlog zich opnieuw verdiepte in het Nieuwe Testament. Zijn dikke boek over De Christologie van het **NT** loopt uit op de conclusie 'dat het Nieuwe Testament overal de **Christusprediking** in het **centrum** plaatst en (...) dat het wat de **fundamentele** punten van deze prediking betreft **telkens** hetzelfde thema laat horen. **Het** is één machtig getuigenis over de komst van Jezus **Christus** en zijn **verzoenend** sterven, dat

voor ons uit het Nieuwe Testament **tegenklinkt**'.

Let ook op de overjarige schapen

D. **Koole** schreef in De Wekker eerder over de rol van het gezin voor de christelijke ordening van het leven en het **doorgeven** van het geloof. In het nummer van 13 september gaat hij hierop door. Heeft geloofsofvoeding in kerk en gezin niet vaak het karakter gehad van het bijbrengen van beperkende regels? Heeft de opvoeding wel voldoende laten zien dat het geloof de wezenlijke betekenis heeft, dat het **ons** leven in **al** zijn sferen tot een geheel kan **maken**, kan integreren?

In de **naoorlogse** jaren is door de kerken enorm veel tijd en energie gestoken in allerlei binnenkerkelijke problematiek. Er is **enorm** veel strijd gevoerd over vragen van lagere orde, blind of in elk geval niet voldoende bedacht op het feit, dat al kort na de oorlog vragen opkwamen die de fundamentele **grondwaarheden** van het **christelijk** geloof raakten. Met **name** intellectuele jongeren **hebben** die vragen op de tafel van de **kerken** gelegd, vaak zonder **ook** maar een begin van een poging tot antwoord te krijgen. **Moeilijke** vragen werden in de vijftiger, zestiger en zeventiger jaren afgehouden, weggeduwd, althans naar de **kerkmensen toe** en zo is er tussen **kansel/catechese enerzijds** en hoofd en hart van jongeren, die we tot het meer dóórdenkende deel van de kerkelijke jeugd **mochten** rekenen, anderzijds, een **kloof** gegroeid waarin niet weinig kinderen van het Verbond zijn verdwenen... Nu is dat anders, ik **zou** bijna zeggen gedwongen **anders**. De toen al **opkomende** vragen naar de inhoud en de houdbaarheid van de **essenties** van het christelijk geloof, vragen **ook** rond heel **belangrijke** geloofsnoties (Gods voorzienigheid b.v.) en hoe die zich verhouden tot de **werkelijkheidservaring** van de moderne **mens**, worden nu tot in de **meest** orthodoxe **kringen** op het ge-

reformeerde erf met **zorg** en in ernst onder ogen gezien. Dat gebeurt dan overigens nogal eens in geforceerde pogingen om oude opvattingen en nieuwe inzichten zoveel mogelijk naar elkaar toe te buigen...

Beschouwingen viering

De naoorlogse jaren, die daarvóór trouwens ook al, waren jaren van veel theologische **beschouwing**. In een zee van literatuur, wetenschappelijk en meer populair, is de bijbelse boodschap 'in kaart gebracht' en toegelicht, op een heilzame maar soms ook heilloze manier, namelijk als theologen elkaar tegenspraken of afvielen. De **kerken** van de reformatie hebben niet altijd voldoende de noodzaak gezien van een evenwicht tussen **beschouwingen** en viering van de **geloofsgeheimenissen**, van een beleving met het **hart** van de dingen waaraan het verstand, als we **eerlijk** zijn, niet altijd, **lang** niet altijd **kan** reiken. Aan die viering heeft het in de jaren waarin jonge mensen het wat de kerk betreft gingen laten afweten, te veel ontbroken. **Kerkverlating** is bij veel jongeren niet **alleen** of allereerst een kwestie van hang naar ongebondenheid en naar wereldse geneugten. Ook is zij lang niet in **alle gevallen** terug te voeren op een mislukte of ontoereikende opvoeding. Kerkverlating heeft ook iets te maken met de 'verintellectualisering' van het geloof, met de **verburgerlijking** van het kerkelijk leven en met een te beperkt klimaat om in de kerk persoonlijk en **samen met** anderen de geheimenissen, de verborgenheden van het geloof en van het **koninkrijk** der hemelen te leren verstaan en te vieren. Daarop gaat ook de veel **gehoorde** klacht terug **dat kerkmensen** elkaar vanuit hun geloof maar zo weinig te vertellen hebben, om over het getuigenis in **hun** dagelijkse omgeving **maar** niet te spreken.

'Lammeren en overjarige schapen'

In zijn brief pleit mijn Zeeuwse

ambtsbroeder voor méér aandacht en zorg voor de 'lammeren' omdat die dat meer nodig zouden hebben dan de 'overjarige' schapen. Dat is voor wie naar de kerk van vandaag **kijkt nog** maar de vraag. Misschien is het net andersom. In niet weinig gemeenten manifesteert zich vandaag de kerkelijke **ontrouw**, de **neiging** tot afhaken, het sterkst onder

de generatie van veertigers en vijftigers, de generatie die geestelijk gevormd is (in elk geval **gevormd** dient te zijn) in de decennia tussen nu en de Tweede Wereldoorlog. Met dankbaarheden tot bemoediging mag worden geconstateerd dat in heel **wat** gemeenten jongeren grote trouw aan de dag leggen. Opmerkelijk is daarbij dat veel jonge-

Weduwe

Veel kan ze zonder huilen aan: de preken die over de **hemel** gaan, de gebeden die opsommen hoeveel er wordt **geleden**, bepaalde **datums** in te lange **weken**, (**per** jaargang wordt er meer en meer vergeten) herinneringen ophalen met beken die rivieren worden (rotspunten steken zonnig boven de stroom uit in het heden)

maar één ding kan ze niet: naar het oogstfeest van zijn **mannenkoor** gaan en hem **daar niet** meer zien staan zingen, verlost van zijn **werk**, **zijn** zorgen, zijn lijden, **zo zwak** en **sterk** als de **inhoud** van zijn lievelingslied.

Toen is de **hemel** op aarde geweest.

Lenze L. Bouwers

ren vandaag niet direct uit zijn op geloofsimpulsen in de vorm van nieuwe en **gewaagde** liturgische evenementen. Bij heel wat jongeren zit, aan de oppervlakte misschien niet zo duidelijk zichtbaar en **voelbaar**, een diep verlangen om via de middelen die de kerk daartoe heeft, te **weten** Woordverkondiging en **sacrament**, de geloofsgeheimen die in de Bijbel besloten liggen, in **spontaniteit** en **openheid** echt te mogen beleven. En als daarbij hier of daar dan wel eens sprake is van methoden en uitingvormen die niet helemaal binnen de **kerkelijke regels** passen, **moet** men maar niet al te bedenkelijk doen. Wat het laatste betreft, moet het verschijnsel van de belangstelling van sommige jongeren voor de charismatische geloofsgemeenschappen ons niet onverschillig laten...

(...)
In de godsdienstige vorming van jonge mensen, binnen het gezin en in de **kerk**, heeft terecht altijd voorop gestaan de voorwaarde van het **persoonlijk** delen van de enkele mens in het heil dat God in Jezus Christus voor mens en wereld heeft gewerkt. Prediking en catechese zijn daarop **allereerst** gericht. Wie vandaag, met op de rand van de kerk balancerende jongeren spreekt, zal dan ook allereerst wijzen op de aantrekkelijkheid van een leven in een persoonlijke relatie met God.

Bedankt voor Bussum-Huizen:
H. Drost te Brunssum-Treebeek (wijk Venlo).

Intrede

Leens – Op zondag 29 jl. deed **ds. H. Offereins** te Surhuisterveen en Opende, intrede in de gemeente te **Leens**.

Hij werd in de morgendienst in het ambt bevestigd door **ds. W.M. van Wijk** te Dronten en deed in de middagdienst **intrede**.

Beide diensten (**aanvang** resp. 9.15 en 14.00 uur) werden gehouden in het eigen kerkgebouw van de gemeente, Valge 16.

Nieuw adres **ds. Offereins**: Valge 14, 9965 PG, ☎ (0595) 571645.

Toegelaten

Wouterswoude – **Drs. A. Krijgheld**, beroepen predikant te Driessum C.A., is door de classis **Dokkum** peremptoir geëxamineerd en toegelaten tot de bediening van het Woord.

Beroepbaar

Amersfoort – **J.J.A. Colijn** te Kampen is door de classis Amersfoort geëxamineerd en beroepbaar gesteld, ☎ (038) 3325964.

Zwolle – **J.J.T. Doedens** te Kampen is door de classis Zwolle beroepbaar gesteld. ☎ (038) 3316077 (b.g.g. (038) 4771998).

Emeritaat

Hatterm – Op **D.V. zondag 6 oktober** hoopt **ds. B. van Zuijlekom**, predikant te Hatterm, met emeritaat te gaan. Hij is dan precies 37,5 jaar predikant in actieve dienst geweest. **Ds. Van Zuijlekom** zal op zondag 6 oktober 1996 zijn **afschiedspreek** houden in een kerkdienst die begint om 16.30 uur en wordt gehouden in kerkgebouw 'De Open Poort', Veldhoeve 1 te Hatterm.

Herdenking

Smilde – Op maandag 30 september jl. werd herdacht dat de gemeente van Smilde zich vrijmaakte. Spreker tijdens deze openbare bijeenkomst was **ds. D. Los**, emeritus-predikant te **Ermeelo** en de eerste predikant van **Smilde** na & Vrijmaking.

De bijeenkomst werd gehouden in kerkgebouw 'De Zaaier', Bonkeelaar 2, en begon om 19.45 uur.

Adreswijzigingen e.d.

Bussum-Huizen * **Scriba**: **J. van Gorp**, Sloep 30, 1276 CV Huizen, ☎ (035) 5252734 (pag. 110).
Voorschoten * **Scriba**: **F.A.J.Th. Kalberg**, **Baron van Ghentlaan** 28, 2253 TL, ☎ (W 1) 5762862 pag. 133).

Zwijndrecht-Groote Lindt * **Diaconie**: **B. Los**, Valeriusseingel 148, 3335 CH, ☎ (078) 6102472 (pag. 129).

Datum	R/TV	Tijd	Kerk	Plaats	Predikant
06-10-96	TV	11.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Roden	ds. O.W. Bouwsma
27-10-96	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Leeuwarden	ds. P. Schelling
01-12-96	TV	11.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Soshanguve (Zuid-Afrika)	ds. A. de Visser
08-12-96	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Leek	ds. J.P. v.d. Wal
22-12-96	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Mijdrecht	ds. A.H. v.d. Velden